
OBSAH

PŘEDMLUVA	9
ČÁST I. – OBECNÝ ÚVOD	11
1. VYMEZENÍ PŘEDMĚTU VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE	11
1.1 Psychický vývoj a faktory, které jej ovlivňují	12
1.1.1 Dědičnost	12
1.1.2 Prostředí	15
1.2 Způsob realizace psychického vývoje	21
1.3 Centrální nervový systém (CNS) jako biologický základ psychických funkcí	23
1.3.1 Některé rozdíly ve struktuře a funkci CNS jsou závislé na pohlaví	28
1.4 Obecné znaky psychického vývoje	29
1.5 Teorie psychického vývoje	33
1.5.1 Psychodynamické teorie vývoje osobnosti	33
1.5.2 Teorie kognitivního vývoje	43
1.5.3 Teorie emočního vývoje	47
1.5.4 Vývojové teorie, které kladou důraz na způsob, jakým se psychika rozvíjí	49
1.6 Metody vývojové psychologie	54
ČÁST II. – DĚTSTVÍ	61
1. PRENATÁLNÍ OBDOBÍ	61
2. NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ	65
3. KOJENECKÉ OBDOBÍ	71
3.1 Vývoj poznávacích schopností	74
3.1.1 Vývoj zrakového vnímání	75
3.1.2 Vývoj motorických schopností	79
3.1.3 Vývoj poznávacích aktivit	81
3.1.4 Rozvoj paměti a pozornosti	87
3.2 Vývoj sluchového vnímání a základů řeči	92

3.2.1	Vývoj vnímání řečových podnětů	92
3.2.2	Vývoj předřečové aktivity a první slova	96
3.2.3	Podmínky rozvoje jazykových schopností	99
3.3	Emoční vývoj	101
3.4	Socializace	103
3.4.1	Proces socializace a jeho průběh	107
3.4.2	Specifičnost vývoje vztahu matky a dítěte	112
3.4.3	Vztah s otcem	118
3.5	Vývoj vztahu k sobě, základ sebepojetí kojence	118
4.	BATOLECÍ VĚK	120
4.1	Vývoj a význam motorických dovedností	121
4.1.1	Význam rozvoje pohybových aktivit ve vztahu k vlastnímu tělu	121
4.1.2	Význam rozvoje pohybových aktivit ve vztahu k okolnímu světu	122
4.2	Vývoj poznávacích procesů	124
4.2.1	Vývoj paměti a pozornosti	134
4.3	Vývoj jazykových schopností a dovedností	137
4.3.1	Vývoj sémantické složky	139
4.3.2	Vývoj gramatické složky	143
4.3.3	Vývoj fonologické složky	145
4.4	Emoční vývoj	146
4.5	Socializace	149
4.5.1	Proměna vztahu s matkou	152
4.5.2	Vztah s otcem	153
4.5.3	Vztah se sourozenci	155
4.5.4	Komunikace	157
4.5.5	Normy chování, premorální uvažování a jednání	158
4.5.6	Sociální učení: nápodoba a identifikace	163
4.6	Vývoj osobnosti batolete	166
4.6.1	Sebepojetí batolete	169
5.	VĚK HRÝ A PŘÍPRAVY NA ŠKOLU – PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ	177
5.1	Vývoj poznávacích procesů	177
5.1.1	Selekce a zpracování informací	177
5.1.2	Vývoj způsobů uvažování	181
5.1.3	Zpracování informací a přístup k řešení problémů	185
5.1.4	Kresba, hra a pohádky	187
5.1.5	Chápání prostoru, času a počtu	192
5.1.6	Vývoj poznání lidské mysli	198
5.1.7	Vývoj paměti a učení	202

5.2	Vývoj exekutivních funkcí a autoregulace	208
5.3	Vývoj verbálních schopností	214
5.4	Emoční vývoj	218
5.4.1	Znalost a porozumění emocím	219
5.4.2	Emoční regulace	221
5.4.3	Rozvoj sociálních emocí	222
5.5	Socializace	223
5.5.1	Rodina, vztahy s rodiči a sourozenci	225
5.5.2	Vztahy s lidmi mimo rodinu	231
5.5.3	Vývoj sociálních vlastností a dovedností	237
5.5.4	Hodnocení a regulace chování, postoj k pravidlům	239
5.5.5	Rozvoj komunikačních kompetencí	244
5.6	Vývoj dětské osobnosti a sebepojetí	246
5.6.1	Vývoj genderové identity jako součásti sebepojetí	250
6.	ŠKOLNÍ VĚK	254
6.1	Školní zralost a připravenost	256
6.1.1	Školní zralost	256
6.1.2	Školní připravenost	258
6.2	Vývoj poznávacích procesů	261
6.2.1	Vývoj zrakového a sluchového vnímání	261
6.2.2	Vývoj myšlení, zpracování informací a řešení problémů	266
6.2.3	Metakognice	284
6.2.4	Vývoj exekutivních funkcí a autoregulace	286
6.2.5	Paměť a učení	293
6.3	Vývoj jazykových kompetencí	296
6.3.1	Zvládání tištěného a psaného jazyka	300
6.4	Emoční vývoj	305
6.5	Socializace	311
6.5.1	Rodina	313
6.5.2	Škola	327
6.5.3	Vrstevnická skupina	338
6.5.4	Vztah školáků k dodržování norem a vývoj morálního uvažování	351
6.6	Vývoj dětské osobnosti a sebepojetí	358
ČÁST III. – DOSPÍVÁNÍ		367
1.	CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ – ADOLESCENCE	367
1.1	Zrání mozku a jeho vliv na psychický vývoj	372
1.2	Tělesná proměna a její význam	373

2.	VÝVOJ POZNÁVACÍCH PROCESŮ	379
2.1	Vývoj myšlení a přístup k poznávání	379
2.2	Zpracování informací a řešení problémů	384
2.3	Vliv změny uvažování na osobnost dospívajícího	387
2.4	Paměť a učení	389
3.	EMOČNÍ VÝVOJ	390
4.	VÝVOJ AUTOREGULAČNÍCH MECHANISMŮ	393
5.	SOCIALIZACE	395
5.1	Socializace v období rané adolescence	395
5.2	Socializace v období pozdní adolescence	397
5.3	Rodina	399
5.3.1	Vztah dospívajících k matce	404
5.3.2	Vztah dospívajících k otci	406
5.3.3	Vztahy dospívajících se sourozenci	407
5.3.4	Separace od rodiny v období pozdní adolescence	409
5.4	Škola	412
5.4.1	Vztah mladších adolescentů k výuce a školní práci	412
5.4.2	Vztah mladších adolescentů k učitelům	414
5.4.3	Vztah starších adolescentů ke škole	416
5.4.4	Ukončení profesní přípravy	420
5.5	Vrstevnická skupina	423
5.5.1	Význam vrstevnické skupiny v období adolescence	423
5.5.2	Školní třída	427
5.5.3	Specifika vrstevnických skupin dospívajících	429
5.5.4	Dyadické vztahy – přátelství	431
5.5.5	Experimentace s partnerskými vztahy a první lásky	433
5.5.6	Sexualita jako součást partnerského vztahu	438
5.5.7	Předčasné manželství a rodičovství	440
5.6	Sociálně-kognitivní vývoj a komunikační specifika	442
5.7	Morální prožívání, uvažování a chování	445
6.	VÝVOJ OSOBNOSTI A POJETÍ VLASTNÍ IDENTITY	452
6.1	Vztahy s lidmi a vlastní výkon jako důležitá součást identity dospívajících	458
6.2	Proces rozvoje individuální identity	461
6.3	Vývoj genderové identity	471
	SEZNAM LITERATURY	483
	VĚCNÝ REJSTŘÍK	519
	JMENNÝ REJSTŘÍK	523